

Matrimonii contraria, v. gr. Contraho tecum, sed hac conditione, ut vivamus in perpetua castitate. Vel at non consummato matrimonio profiteamur Religione?

Resp. Quod irriter matrimonium.

Ratio: Cum hac conditione non stat consensus in substantiam matrimonii. Ergo est nullum. *Prob. ant.* Ius radicale, & potestas ad copulam est substantialis: & intrinseca matrimonio: Sed apposita in ipso contractu hac conditione, ut eterque coniux maneat in perpetua castitate, non solius tollit ipsa auctoritas copula carnalis, nec solum jus proximum, sed etiam jus radicale, & potestas ad illam. Ergo. *Prob. min.* Obligatio numquam petendi ad reddendum debet adiecta in ipso contractu, tollit dictum jus, etiam radicale: Sed tales contraheentes se obligant ad numquam redendum, & petendum debitum. Ergo. *Maj. prob.* Quodlibet tollitur per suum oppositum: Sed ius seu obligatio numquam petendi, & reddendi opponitur juri, & potestis ad copulam, etiam radicali, si apponatur in ipso contractu. Ergo.

Dixi, si apponatur in ipso contractu, pro quo vide n. 40. circa finem. Si enim superveniat matrimonio contracto, non dissolvit illud, immo contractui matrimoniali tacite inest haec conditio, ut posse possit, si velint vovere castitatem, quia si non impedit translatio dominii corporis: non tamen inest, nec inesse potest hac, ut teneantur abstine-re ab usu conjugii: quia sic impedit, illa translatio, adeoque & Matrimonium. Impossible enim est simul & semel suum corpus tradere conjugi ad usum conjugii, & Deo promittere perpetuam castitatem. Dixi, tradere; alius enim de promise, qualis est in voto simplici castitatis, quod si factum sit ante matrimonium, non tollit eius valorem, sed facit solum illicium.

Oppon: In matrimonio dominium distinguunt ab uso, & a jure ad usum, sicut in pluribus aliis rebus dominium directum potest separari a dominio utili. Ergo.

Ad hoc dist. ant. à jure proximo, conc. à radicali, neg. Quia utrumque in presenti impeditur, ut probatum est; quod enim uni traditur, alteri non potest promitti: vel si promittuntur, non fit verus consensus in traditionem. Vide que mox dicentur.

EXAMEN IV.

De Objecto consensus.

Quart. 48. per duas art. & de bonis Matrimonii, q. 49. per sex articulos.

QUÆRO I. Quodnam est objectum esse-entiale con-sensus matrimonialis? Estne ipsa copula carna-lis? Et quod quoad hoc sensit de Matrimonio B. Virginis?

XLIII. Resp. Obiectum esse-entiale consensus ma-trimonialis, non est copula carnalis, sed domi-nium, seu ius in corpus alterius ad procreationem Proli. 2. Unde de essentia & valore matrimonii non est consensus explicitus in copulam carnalem, quo scilicet contraheentes formaliter intendent eam exerce-re. 3. Nec implicitus ex parte contractuum. 4. Be-ne tamen implicitus ex parte contractus. 5. Qui etiam fuit in B. Virgine contraheente cum S. Joseph. 6. Cum quo prouide contractus verum matrimonium.

Ratio 1. p. Illud non est objectum esse-entiale con-sensus matrimonialis, quod non est de essentia ma-trimoniali: Sed copula carnalis non est de essentia ma-trimoniali, ut probatum est supra n. 7. Resp. 2. ubi vide. Ergo. Idem est de obligatione formalis & proxima-ja ad copulam, cum & illa possit separari, ut patet tum in divortiatis; tum in illis conjugibus, qui ex voto, vel pacto servant castitatem.

Secunda, tertia, & reliqua Partes patent ex S. Thom. hic quest. 48. art. 1. dicente:,, Benè dixerunt illi, qui dixerunt, quod consentire in Matrimonium, est consentire in carnalem copulam implicite, non explicite; non enim debet intelligi, nisi sicut im-plicitus continetur effectus in sua causa. Quia potes-tas carnalis copula, in qua consentire, est cau-sa carnalis copula, sicut potestas utendi re sua est causa usus.,, Hac ibi. Et 3. p. q. 29. art. 2. in c. ait: Matrimonium, sive conjugium dicitur verum ex hoc, quod suam perfectionem attingit. Duplex autem est rei perfectio, prima & secunda. Prima quidem rei perfectio consistit in ipsa forma, ex qua speciem sortitur; secunda vero perfectio consistit in operatione rei, per quam res aliqua suum finem attingit. For-ma autem Matrimonii consistit in quadam invisibili conjunctione animorum, per quam unum conjugium indivisibiliter alteri fidem servare tenetur. Finis autem Matrimonii est proles generanda & educanda. Ad quorum primum pervenitur per concubitum con-jugalem, ad secundum per illa opera Viri & Uxor, quibus sibi invicem obsequuntur ad prolem nutriendam. Si igitur dicendum est, quod quantum ad pri-mam perfectionem omnino verum fuit Matrimonium Virginis Matris Dei & Joseph, quia utecum consenti-t in copulam conjugalem, non autem expresse in copulam carnalem, nisi sub conditione: Si Den-placeret. Unde & Angelus vocat Mariam conjugem S. Joseph, dicens ad Joseph, Matth. 1. Noli timere, ac-cipere Mariam conjugem tuam. Quod expponens Aug. in lib. de Nuptiis & Concupis, dicit: Conjugus vocatur ex prima deponstatione fidei, quam concubitu ne cognoscet, non fuerat cognitus. Quantum vero ad se-cundum perfectionem, quo est per actum Matrimonii, si hoc referatur ad carnalem concubitum, per quem pro-les generantur, non fuit illud Matrimonium consumma-tum. Unde dicit Ambros. super Lucam: Non te mo-rem, quod frequenter Mariam Scriptura vocat conju-gum, non enim Virginitatis erexit, sed conjugij testi-ficatio. & nuptiarum celebratio declaratio. Habuit tamen illud Matrimonium etiam secundam perfectionem, quantum ad proles educationem. Unde Aug-dicit lib. de Nupti. & Concup. Omne nuptiarum bonus impletum est in illis Parentibus Cœlesti, Proles, fides, & Sacramentum, Prolem, cognoscimus ipsum. Domini-num Jesus; fidem, quia nullum adulterium; Sacra-men-tum; quia nullum divortium; solus ibi nuptialis con-cubitus non fuit. Hac ibi. Ibid. ad 1. Sanctum Hieron. dicentem: Joseph Maria Custos fuit potius, quam Ma-ritus ejus, explicat, quod accipiatu ibi maritus ab actu Matrimonii consummati. Et ad 2. eudem S. Pa-trem dicentem: Cum virum audierit, suspicio tibi non subeat nuptiarum, exponit, quod nuptias vocat nup-tiale concubitum. Videatur ibidem ad 3.

Tandem idem Angelicus Doctor in 4. dist. 30. q. 2. art. 1. q. 2. ad 3. ait: Copulam carnalem ceridisse sub sensu B. Marie. Et post pauca subiungit: Quae quidem copula numquam fuit in proposito ejus, sed erat jam certificata, quod autem numquam regni deberet. Quæ duo dicta ne invicem sibi repugnant, opus est dicere (ai Corinjo) D. Thomam posuisse in B. Virgine con-sensus implicitus in copulam ex parte contractus, non verò ex parte contraheentes, sed potius oppo-sitam intentionem. Ergo.

Ratio 2. p. Ad actus humanos, & negotia huma-na valide trahenda sufficit consensus virtualis, & implicitus: ut patet tum in Ministro Ecclesiæ habente in habitu intentionem faciendo, quod facit Eccle-sia, tum in eo, qui intendit contractum facere iuxta Leges Patriæ, quas ignorat. Ergo.

Ratio 3. p. Contractans cum vero animo se obli-gandi, sed animo interno, non manifestato ante Ma-trimonii consummationem, proficiunt Religionem, va-lide contractus Matrimonium, haec enim duas intentiones non pugnant inter se, quamvis una sit affirmans, & altera negans, non enim sunt de eodem secundum idem: sicut validè suscipitur Ordo: cum animo cum-

numquam exercendi. Subrumo: sed talis in copulam carnalem non habet consensum implicitum ex parte contraheentes, hic enim habet intentionem oppositam. Ergo solum ex parte contractus. Simili est in eo, qui proficit Religionem cum animo ejus statuta non ser-vandi, vel emit æquum cum intentione, eo numquam intendi: quia Professio, & emprio est validia, & obligatoria, & tamen non fuit intentio implicita ex parte contraheentes: sed contractus est talis nature, ut ex parte Professionis includatur obligatio ad servanda statuta, & ex parte emprius nisi intendi equo, adeoque & intentione implicita ex parte actus.

Nec hoc distractio, nimirum ex parte actus, & ex parte agentis, ex novitate inventa, similes enim distinctiones inventur in Theolog. & Philosophia v. g. ex parte operis, & ex parte operantis; ex parte scientie, ex parte scientis: ex fine intrinseco, vel extrinseco: Sicut si quis det eleemosynam cum intentione satisfaciens pro peccatis, nihil ex parte sua cogitans de sublevacione miserice pauperum, tamen ex parte operis haber intentionem sublevandum illam.

Ratio quart., & aliarum partium simul: Ut ex adductis verbis S. Thom. alliisque Patribus, & Docto-ribus constat, B. Virgo verum contraxis Matrimoniū: Sed illa ex parte sui, seu ex parte contraheentes, ne quidem implicite consensit in copulam carnalem. Ergo solum ex parte contractus, & quasi indirecte. *Cons. pat.*: Quia ad Matrimonii valorem aliquis saltem consensus in copulam est necessarius. Qui enim consentit in causam per se talem, aliquo modo consentit effectum in ea contentum: Sed mu-tua corporum potest est per se causa juris utendi corpore. Ergo. *Prima min. prob.* Tum quia iuxta S. Thom. postea adducendum, aliosque DD. B. Virgo prius emisit Virginitatis: Tum etiam, dato quod hoc non emisit, videtur tamen talis (nimirum implicitus ex parte contraheentes) consensus praedicta-e eius virginitati saltem mentali, seu perfecta Virgi-nitatis proposito, quod habuit, cui tamen non no-cet consensus implicitus praesice ex parte contractus. Ergo.

Nota, totum hoc intelligi de copula carnali so-lum potentiali, sed possibili, hac enim sola est de essentia Matrimonii, in cuius tantum essentia B. V. consensit, non de futura, que est accidente ejus.

XLIV. Oppon 1. contra Matrimonium B. Virginis: Qui vel quæ corpus suum promisit DEO per votum ad perpetuam castitatem, non potest illud tradere alteri per contractum ad proles creatio-nem. Sed iuxta S. Thom. 3. p. q. 28. art. 4. B. Vir-go ante desponsationem cum S. Josepho suum corpus DEO per votum promisit ad perpetuam castitatem. Ergo.

2. Hoc Matrimonium ratione consensus impliciti in copulam carnalem nocte Virginitati mentali. Ergo. *Prob. ant.* cum Gon: Nequit fieri, ut intentio, seu tendentia essentia-lier necessaria ex parte actus non sit necessaria etiam ex parte agentis, prout iuxta iuris exercitum: Sed justa dicta ad Matrimonii valorem requiriatur consensus in copulam carnalem implicitus ex parte contractus. Ergo & ex parte contraheentes. Sed hinc nocet Virginitati mentali. Ergo. *Prob. maj.* Tendentia actus vitalis non est alia, quam tendentia ip-sius agentis esse exercitum circa tale objectum. Ergo.

Ad 3. ait S. Thom. hic quest. 48. art. 1. ad 3. Illa conditio explicata non solum actui, sed etiam potes-tati contraheante copule carnali: Et id est contra-heante. Immo nec ibi ex parte contractus datus consensus in copulam carnalem, cum exprimatur in ipsa contractu, iuxta subiecta dicta, & fiat pars ejus, adeoque totaliter tollat potestatem in Ordine ad finem intrinsecum Matrimonii, quia potestas coarctatur iuxta conditionem oppositam; quae facit hunc esse verborum contraheantum sensum: Primi quidem contra-heante tecum, secundo non contra-heante tecum, ut ex-plicat noster Lactat. Verum intentio debitum non red-diendi non coarctat potestatem, sed eam dat absolu-tum, nec cum animo non exequendi, iuxta dicta in ratione 3. Partis.

Nota, quod salvo valore Matrimonio non possit (solum intendendo secundarios Matrimonii fines) bo-num proli excludi positivè (uti fieret in casibus praedictis) licet possit negativè, ut fit in sensibus, & sterilibus nubentibus.

Ad 4. dicitur sequelam maj. Fuisse obligatam obligatione radicali, conc. proxima, neg. Benè ergo stat, quod quis habeat obligationem radicalem ad copulam carnalem; ratione voti autem habeat obligationem formalē, & proximam abstinendi ab illa, ubi nulla est oppositio, vel contradicatio, habet enim se sicut potentia & vinculum, quo ligatur, ne exeat in actu. Sicut cui pedes sunt ligati, habet potentiam ambulandi, sed ligatum. Addi potest, quod aliud sit, duo vincula obligare ad actus inter se repugnantes; aliud vero vincula ipsa haberer repugnare; sive enim principia contraria actuum possunt esse simili, ut et ipsi actus simili esse non possint; sicut qui sedet, habet potentiam ambulandi, & tamen non potest simul sedere, & ambulare.

QUÆRO II. Dantur quedam bona Matrimonii, nunc eius actus excusat, & vi quoniam illud, etiam ut est in officium naturæ, jure naturali sit indissolubile quad vinculum?

XLV. Resp. 1. Dantur bona Matrimonii, que illud, ejusque usum excusat, & honestum ac sanctum reddunt. Suntque tria, scilicet, Proles, fides, & Sacramentum, explicata supra Ex. 3. ad quest. 5. num. 40.

Declaratur 1. Pars ex S. Thom. q. 49. art. 1. in c., Nullus sapiens debet jacturam sustinere, nisi pro recompensatione aliquis boni æqualis, vel melioris: Unde electio aliquis, quod aliquam jacturam habet annexam, indiget adjunctione aliquis boni, per cuius recompensationem ordinetur, & honestetur in conjunctione autem viri, & mulieris rationis jactura accidit; Tunc quia propter vehementiam delectationis absorbet ratio, ut non possit aliquid intelligere in ipsa, ut Philosophus dicit: Tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex sollicitudine temporalium, ut patet 1. Cor. 7. Et ideo talis conjunctionis electio non potest esse ordinata, nisi per recompensationem alterorum, ex quibus ista conjunctione honestetur, & hec sunt bona, que Matrimonium excusat, & sanctum reddunt, Ita S. Thom.

Declaratur 2. Pars ex art. 2. in c. ibid. Mar. est in officium naturæ, & est Sacramentum Ecclesiæ: Primo modo sumptum dubius ordinatur, sicut & quilibet alius virtus actus, quorum unum exigunt ex parte ipsius agentis, & hoc est intentio finis debiti, & sic bonum Matrimonii ponitur proles, non solum ut procreanda, sed etiam ut educanda, ad quam (ut S. Doct. explicat ad 1.) sicut ad finem ordinatur tota communicatio operum, quæ est inter virum & uxorem, quia Patres naturaliter theorizant filii, ut patet 2. Cor. 12. Aliud exigunt ex parte ipsius actus, qui est bonus in genere, ex hoc quod cadit supra debitam materiam, & sic est fides, per quam homo ad suam accedit, & non ad aliam, Ubi fides non accipitur, prout est virtus Theologica (ait S. Thom. ad 2.) sed ut est pars iustitiae: quia in Matrimonio, cum sit quidam contractus, est quædam promissio, per quam talis vir tali mulieri determinatur, ut (juxta Resp. ad 3.) neuter ad alium torum accedit, & sibi invicem debitum reddant. Sed ultiorem habet aliquam bonitatem, in quantum est Sacramentum, non solum ut est signum rei sacrae sanctificantis conjuges, sed etiam (ut patet ex Resp. S. Thom. ad 4.) ut est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ, quæ dicit unitatem & indivisionem: est enim unus ad unam inseparabiliter. Vide circa hæc, quæ dicta sunt supra de actu Matrimonii, Ex. 1. q. 5. n. 7.

Resp. 2. Certum est, quod Matrimonium ex ratione Sacramenti (quam Christus ei superinduxit) majorē habeat indissolubilitatem.

Ratio: Quia in ratione Sacramenti Christus ille simus evexit ad significandam duplum insolubilem conjunctionem, nimirum unam, Verbi cum Humanitate; alteram, Christi cum Ecclesia. Pro quo

Nota, quod quia hæc duplex coniunctio significatur per Matrimonium consummatum (in quo solo

Conjuges fiunt una caro) ideo illud inter baptizatos, ad differentiam à rato, in nullo casu, vivente con sorte, dissoluble est, ut patebit ex dicendis, ubi & constavit ex Matrimonio infidelium, propter quod dicitur, inter baptizator.

Resp. 3. Matrimonium ratum, etiam secundum se sumptum, seu ut est in officium naturæ, est ex sua natura, ac jure naturali, & non solo præcepto positivo Divino indissoluble quoad vinculum; juxta veterem sententiam. Quia indissolubilitas bene probatur ex bono prolis.

Explicatur: Dixi 1. ratum, id est, celebratum servatis omnibus debitis conditionibus, ita ut nullo labore defacta substantiali, sed tantum careat perfezione integrali, seu accidentaliter, quæ est copula carnalis, que facit Matrimonium consummatum, quod iuxta dicta in Not. majorē habet indissolubilitatem, etiam ex jure naturæ, quia per eum disseminationem (in quo differt à rato) duplex inferretrur iniuria, una Uxori, que deflorata dimittitur; altera Proli, quæ vel ratione copulae carnalis in ipso semini accepit jus ad sui procreationem; vel si foetus jam est in utero efformatus, aut ex eo natus, ad sui educationem. Si fors conjuges sint steriles, hic per accidentem est.

Dixi 2. ut est in officium naturæ, id est, sellusa ratione Sacramenti, de qua ante.

Dixi 3. non solo præcepto positivo Christi, per Paulum promulgato, 1. Cor. 7. Præcipio non ego, sed Dominus, Uxorē d' Viro non discedere, quod si discederet, manere inuptam; aut Viro suo reconciliari. Ubi Christus subtolo libello repudiū Matrimonium reduxit ad primogenitum sua institutionis vigorem.

Dixi 4. quod vinculum, quia posse fieri separationem quoad cohabitacionem, probat quotidiana experientia. Hoc premissò.

Ratio 1. est: Matrimonium ex essentia, & natura sua pro fine primario respicit hoc, ut genus humanum modo ratione recte, & rationali nature consentaneo propagetur & educetur, corpore & animo. Ergo ex sua natura petit medium per se, hinc proportionatum. Sed hoc medium per se est indissolubilitas, conjugibus enim separatis proles facile negligantur, & quod proles interdum in casu separationis bene educarentur, esset per accidentem, ut etiam supra diximus de prolibus fornicularis: sicut & per accidentem est, quod Matrimonium non consumatur. Ergo ex bona proliis probatur indissolubilitas Matrimonii. Vide supra de fornicatione, Tr. 5. Ex. 2. n. 29.

Ratio 2. Propria rei definitio explicat eam secundum se, & naturam suam, & non secundum ea, quæ illi convenienter ex institutione extrinseca: Sed definitio Matrimonii etiam secundum se sumptum, ac ratum, supra Exam. 1. ad q. 2. tradita, explicat indissolubilitatem. Ergo.

Conform. Condito repugnans perpetuitati Matrimonii, ut supra probatum est ex Greg. IX. in c. 5. f. 1. de Condit. oppos. annalium illud. Ergo perpetuus est de substantia Matrimonii.

Ratio 3. Juxta communem DD. sententiam Deus

in Paradiso terrestri Adam nullum dedit præceptum mèrē positivum, excepto de eu poni; Sed præpositus ei præceptum de indissolubilitate Matrimonii, dicens: Propter hoc relinquere hominem Patrem, & Matrem, & adserere Uxorē sue; ubi N. B. quod Adamum Matrimonium nondum consummaverat. Ergo explicitavit Deus Adam præceptum naturale.

XLVI. Opponit 1. contra Resp. 3. Deus non po-

dit

test mutare ea, nec dispense in illis, quæ sunt de jure naturæ; multo minus id potest Papa: Sed au-

ctoritate Dei Matrimonium ratum dissolviatur per Pro-

fessionem, & consummatum inter infideles per con-

versionem alterius ad fidem, juxta dicenda in sequen-

tibus. Item diversi Papæ dissoluerunt Matrimonia ra-

ta. Ergo.

Conform. 1. exemplo libelli repudiū, quo apud Ju-

dicius

De Matrimonio.

681

daos ex Dei dispensatione Matrimonium dissolvebatur ob graves causas, nimirum vel ob sterilitatem, que in Vet. Leg. erat validè ignominiosa: vel ob lepram, allunve morbum contagiosum, perpetuo copule conjugali obstante; ob veneficum, ebriositatem, morositatem, perpetuas rixas, &c.

Conform. 2. Ad Ecclesiæ regimen videtur esse valde necessaria potestas in certis casibus dissolvendi Matrimonia rata: Sed Christus Ecclesiæ non deest in necessariis. Ergo Ecclesiæ dedit hanc facultatem. Ergo indissolubilitas Matrimonii non est ex iure naturæ.

Opponit 2. Sacraenta non sunt de jure naturæ, & inter illa que habent effectum perpetuum, imprimunt characterem: Sed Matrimonium est Sacramentum, & characterem non imprimit. Ergo ex jure naturæ non habet perpetuatem.

3. Omnis res per quascumque causam nascitur, per easdem dissolviatur: Sed Matrim. nascitur per consensum. Ergo.

4. Quod quis potest donare in perpetuum, potest etiam donare ad tempus: Ergo.

Conform. Sic ut se habet simpliciter ad simpliciter, & magis ad magis, ita minus ad minus, & secundum quid ad secundum quid: Sed consensus in Matrimonium simpliciter, causat vinculum simpliciter perpetuum. Ergo consensus ad tempus facit matrimonium ad tempus. Sicut servitus simpliciter talis, est obligatio perpetua, servitus vero secundum quid, est obligatio ad tempus.

Ad 1. de dispensatione Dei in jure naturæ patet supra in Tr. 6. de Leg. Ex. 2. n. 13, quod Deus posuit in eo dispensare in proprie, nimirum mutando materia, quod fieri in presenti, quia Deus subtrahet materiam dominii, nimirum corpus conjugis. Ibid. num. 15. & 16. patet, quod Deus possit in iubus, nimirum secundarius Decalogi, seu Legis naturæ præceptis, in propria dispensare, non in primis. Ex his solvitur illud Argumentum Adversarium: Si insolubilitas ita esset intrinseca Matrimonio, ejus dissoluto esset per se, & intrinsecè malitia, non secus odium Dei, & mendacium: Sed hoc non est dicendum, quia alias clare sequitur, quod sicut odium Dei in nullo caso potest esse licitum, ita ne dissoluto Matrimonio. Ergo solvit, inquam; Major enim est vera, si dissoluto fieri non mutata materia præcepti; secus si fiat ea mutata, de quo vide loco ex Tract. de Libellus citato. Ad illud de Papa dispensante in Matrimonio ratio patet Responsio ex dictis supra Tract. 10. Ex. 3. num. 47. de dispensatione Pontificia in voto solemni Castitatis, dummodo applicetur ad præsens, & videantur dicta loco ibidem citato ex Tract. de Conscient.

Addendum est, quod illi Pontifices non in quibus casis se officerent dispensaverint, sed interdum solidum declaraverint, tale Matrimonium propter alias circumstantias fuisse invalide contractum. Ex quo colligitur intelligentia cap. Octavi, lib. 4. Decretil. tit. 17. ubi sic legitur: „Perlatum est ad audentiam nostram, quod quum H. ad partes Constantiopol. transisset, & ibi morar per decennium, & amplius faciens ad primam uxorem suam non rediens, ipsa apud bone memoriam Vincentinum Episcopum adversus eum querelam depositus, & quod eum non posset diutius expectare, nihilominus allegavit. Episcopus verò, sicut vir prouidus, & discretus, & parentibus Viri mandavit, ut pro eo mitterent, & ipsum ad propria revocarent. Cumque elapsi longi temporis spatio vir non remearet, ret ad proprium, Episcopum in conspectu Ecclesiæ, auditis rationibus mulieris, inter eos sententiam dixerunt promulgarit, & mulieri, ut alium duceret, facultatem indulxit. Ideoque mandamus, quatenus, si constituerit, quod Episcopus inter eos sententiam divorciū tuleric, filios, quos sustulit de alio, ad cuius copulam auctoritate prædicti Episcopi migravit, legitimos judicet, eos hac occasione ab haeredate non patientis excludi. Hac ibi, estque hoc torum ante citatum Capitulum.

idem enim probat de Matrimonio consummatu, quia ejus dissoluto etiam sepe multum conduceret ad horum Ecclesiæ, v. gr. in casu, quo Rex duxisset uxorem sterilem, eique sine heredibus defuncto successeret Princeps haereticus, vel infidelis, vel certè probat, quod Papa in eodem casu possit concedere poligamiam; hæc enim naturæ Matrimonii minus repugnat, quam dissolutio ejus, quia relinquit vinculum. Quod ergo tunc Matrimonii indissolubilitas certat in damnatione boni communis, v. g. toto Regni, est per accidentem & in casu particulari: Lex au-

tem

Ex priore solutione circa dispensationem Papa in Matrimonio rata datum, colligitur solutio hujus instantiæ: Illa Matrimonia fuerunt vere dissoluta, vel non? Si sic, habetur intentum. Si non, Ergo. Secundò nubentes vixerunt semper in adulterio. Colligitur, inquam, si fuerint valida, in re non fuisse dissoluta, sed solutum secundum invincibilem existimationem. Unde semper vixerunt in adulterio tantum materiali, non formali; defectu scientie ejus.

XLVII. Ad 1. Confirm. an per Libellum repudiū vinculum Matrimonii fuerit revera dissoluum, mens Angelici Doctoris est validè controversa. Nam hic in Suppl. (quod est desumptum ex l. 4. Sent.) quæst. 67. art. 7. utramque opinionem ut probabile dedit, & utriusque argumenta solvit: quia tamen sententia negans ex tempore, quo S. Th. liber sent. scripta, erat communior, magis inclinat in illam. Unde

concluit: Dicunt alii, quod quavis repudiare uxorem per se sit malum, tamen ex permissione Divina licitum fieberit, Ec. & quoniam hoc probabilitate dicatur, tamen primum communis sustinetur: ideo ut utrumque rationes respondent est. Hoc Idem probabilitate judicat in Summa contra Gent. Verum in c. 19. Matthæi magis inclinat in sententiam affirmativam, dicens, quod licet repudium inordinatum quid sit, nolit tamen Deus, Quod Iudeis impetrante, quod si peccato absulsi peccati culpan, putatur, dispensatio in lege naturæ. Item 1. 2. quæst. 102. art. 5. ad 5. expressè docet quod idem in Veteri Lege Matrimonium non erat Sacramentum conjunctionis Christi cum Ecclesia, quia dabatur in eam libellus repudiū; quod est contra rationem Sacramenti. Quæ ratio non valeret (ut bene arguit Gonet) nisi per libellum repudiū Matrimonium tunc fuisse dissolutum, non solum quoad cohabitacionem, & torum, sed etiam quoad vinculum. Sola enim dissolutio quoad vinculum aduersatur rationi Sacramenti; cum in Legi Evangelica Matrimonia dissoluntur quoad torum, & cohabitacionem, & tamen hoc non sit contra rationem Sacramenti; alias enim fieri non posset. Ergo per Dei dispensationem solvebatur vinculum, & libellum repudiabatur uxores. Quæ sententiacum sit conformis ultima Angelici Doctoris voluntati, est probabilior.

Contra hanc Solut. instari potest 1. Dispensatio debet fieri propter honestum finem: Sed facultas dimitterit uxores in Vet. Leg. non fuit concessa propter honestum finem. Ergo. Prob. min. ex illo Christi Matt. 19. Moxys ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores. Ergo. 2. Mulier repudiata, & altera nupta, Deut. 24. ver. 4. dicitur polluta, & abominabilis causa coram Domino, & idem prohibetur ibidem, non prior maritus eam recipiat in uxorem. Sed secundus moriatur, vel eam partier dimicet. Sed non posset dici polluta, si vinculum conjugii fuisse solutum. Ergo. Verum ad 1. neg. min. ad prob. R. quod duritia Iudeorum solidum fuerit occasio hujus dispensationis, causa autem motiva fuit indulgentia Dei, imperfectioni, ac fragilitati Iudeorum condescendit. Ergo adest causa honestæ. Ad 2. mulier illa discebat polluta non pollutione culpis, sed legaliter, seu per legem Domini, unde coram Domino, idem est, ac per legem Domini. De hoc vide Tr. 11. Ex. 1. q. 2. n. 2. Resp. 2.

Ad 2. Confirm. neg. maj. quia nimirum probat idem enim probat de Matrimonio consummatu, quia ejus dissoluto etiam sepe multum conduceret ad horum Ecclesiæ, v. gr. in casu, quo Rex duxisset uxorem sterilem, eique sine heredibus defuncto successeret Princeps haereticus, vel infidelis, vel certè probat, quod Papa in eodem casu possit concedere poligamiam; hæc enim naturæ Matrimonii minus repugnat, quam dissolutio ejus, quia relinquit vinculum. Quod ergo tunc Matrimonii indissolubilitas certat in damnatione boni communis, v. g. toto Regni, est per accidentem & in casu particulari: Lex au-

tem

tem considerat ea, quæ sunt per se, seu qui re-
gulariter, & ordinariè sunt. Periculis ergo rerum hu-
manarum obviandum est per res humanas, de quo
vide supra Tract. 10. de Reig. Exam. 3. de Voto,
num. 47.

*Ad 2. Oppos. dist. maj. pro 1. p. Sub ratione Sa-
cramenti, conc. maj. sub alia, neg. Matrimonium au-
tem præter rationem Sacramenti habet, quod sit in
officio naturæ. Distinguuntur etiam pro 2. p. Si ille
effectus perpetuus sit in ordine ad actus spirituales,
conc. ad corporales, neg. Hoc solutio es S. Th. hic
q. 49. art. 3. ad 5.*

*Ad 3. patet Resp. supra in Ex. 1. num. 2. in prob.
6. partis.*

*Ad 4. dist. maj. Ita ut sint donationes ejusdem
rationis, neg. maj. diversa rationis, conc. maj. Qui
ergo mulieri tradit corpus in perpetuum cum cœ-
ris requisitis, facit verum matrimonium; qui dat ad
tempus, facit conubinatum.*

*Ad Confir. cum Cornejo Resp. maj. esse veram in
his, quæ habent magis & minus, simpliciter & se-
cundum quid; Matrimonium autem ex parte temporis
non habet magis & minus, sed ex natura sua
proper finem, quem respecti, seu propter bonum pro-
pis petit durationem, per totam conjugiam vitam, in
quam nisi consensus feratur Matrimonium est nullum.
De servitio *disparitus est*, hæc enim ex parte finis
perpetuatatem non peti.*

*QUÆRO III. Solvitur Matrimonium per Pro-
fessionem in Religione? Et quo jure?*

*XLVIII. Resp. 1. De Fide est, Matrimonium ratum ante consummationem etiam quod vinculum soluti-
vi per Professionem solemnam in Religione approbat-
sine alterius consensu factum: ita ut alter licet pos-
sit transire ad secunda vota, sed ad aliud Matrimoni-
um. Ita claret patet ex Trid. Sess. 23. de Matrim.
Can. 6. & docetur à S. Th. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3.
q. 2. inc.*

*Ratio à priori, nequic assignari nisi voluntas Dei,
seu Christi, nobis per sanctorum gesta, & communi-
nem Ecclesie Traditionem manifestata, iuxta illam
S. Aug. Regulam l. 4. contra Donatistas c. 24. Quod
universa tenet Ecclesia, nec a Concilis institutione,
sed semper retentum est, nonnisi Apostolico autorita-
te traditum censeri debet. Sed quod Matrimonium ratum
non consummatum, dissolvatur per Professionem
solemnam, semper est in Ecclesia Dei observatum,
ejusque non scitur initium, nec potest assignari
ulus Pontifex, aut jus sive Decretem Ecclesiasticum,
quo id primò statutum. Ergo Apostolica auctoritate
traditum censeri debet. Si ab Apostolis solum traditum, Ergo à Christo prius statutum.
Dixi, traditum; quia non est in Scripturis expres-
sum. *Declarator minor* pro 3. p. in qua est difficultas.
Si quis Pontifex posset assignari, esset Eusebius, qui
primum inter Pontifices hujus privilegii meminit, Can.
Desponsatam, 27. q. 2. ad Cathedram Petri eventus
anno 309. ut ex ejus vita tit. 1. *Concil. p. 1.* constat:
Sed hic Pontifex hanc legem propria auctoritate non
tulit, sed antea latam supposuit, ait enim: *Despon-
satam paellan non licet parentibus ali viro tradere, li-
cer tam illi monasterium sibi eligere.* Ubi cum non
dicat, non licet, sed non licet, clatum est, quod non
loquatur, ut legem condens, sed ut supponens. Ergo.*

*Ex his colligitur, quod quamvis non possit quis
rem donata uni, donare alteri, non accepta ad hoc
à Deo facultate, possit tamen ea accepta; scit prob-
atum est, eam esse à Deo datum, respectu Matri-
monii rati. Quod autem eam non dederit respectu
Matrimonii consummatum, est tum quia hujus disso-
lutionis eset injuria proli, & uxori, ut supra ostensum
est; tum etiam, quia Matrimonium consummatum
significat conjunctionem Verbi cum humanitate; que-
omnino indissolubilis est; ratum verò solum signifi-
cat conjunctionem Christi cum anima ut sponsi, me-
diante gratia, & charitate, quæ solubilis est.*

*Resp. 2. Matrimonium ratum non dissolvitur per
Professionem solemnam jure naturæ, seu ex naturæ*

rei, siue ex efficacia voti solemnis.

*Ratio: Tum quia, quod ex natura sua est indiso-
lubile, non potest ex natura rei alterius dissolvi, li-
cit altera res sit perfectior: Sed Matrimonium, ut
probatum est, ex sua natura est indissolubile, & ma-
jor perfectio voti solemnis non obstat; quia alia de-
beret etiam dissolvere Matrimonium consummatum,
quia etiam est perfectior illo. Ergo. Tum etiam, quia
qua ex natura sua sunt compossibilita, ex natura sua
se invicem non destruunt. Sed vincula voti solemnis,
& Matrimonii ex natura sua sunt compossibilita, ut
constat in casu, quo mutuo consensu ambo conjuges,
vel eorum unus de consensu alterius, Religione profi-
tetur: in quibus manet vinculum conjugale. Ergo.
Vide dicta in hoc Exam. immediate ante q. 2.*

*Nota 1. hoc intelligi de Matrimonio ante votum
contractu, non de contrahendo: de eo enim dicetur
infra. 2. Jure naturæ licere quidem transitum à sta-
tu imperfectioni ad perfectionem, ast non semper cum
dissolutione prioris vinculi: eti enim Ratio natura-
lis dicit vinculum debilius solvi per fortius, si non
sint in eodem subiecto compossibilita, secus tamen est,
si compossibilita sint: quae compossibilitas in presen-
ti ante fuit probata. 3. Per Matrimonium praesertim
ratus non fieri quidem traditionem dominio actualis
super corpus consortis (hoc enim datur per actualem
Matrimonii usum, in quo quasi accipitur posses-
sione) bene tamen dominii habitualis.*

*Resp. 3. Matrimonium ratum per Professionem
Religionis non dissolvitur jure Ecclesie, seu Ponti-
fici, sed iure Divino, seu auctoritate Christi in favore
Religionis dispensantis in Legi natura, & Legi Evangelica de Matrimonio indissolubilitate.*

*Ratio est data pro Resp. 1. & patet ex preceden-
tibus, quod Matrimonium iure naturali, & positivo
Divino sunt indissolubilia, in quo Ecclesia non potest
dispensare, licet in certis casibus possit declarare,
quod ob circumstantias, & materia mutationem non
obliget. Ergo.*

*XLIX. Oppos. 1. contra Resp. 3. Quod votum so-
lemne dirimat Matrimonium, habet, quia est sole-
num: Sed iuxta Bonificium V. III. solemnitas voti est
inducta per solam institutionem Ecclesie. Ergo.*

*2. Non scitur, ubi vel quando hoc ius Divinum,
vel privilegium inciperet, vel conditum sit. Ergo non
datur.*

*3. Ius Divinum à tempore Christi mansit omni-
no immutatum: Sed hoc novo privilegio fuissest mu-
tatum. Ergo.*

*4. Non est credibile, quod Christus illam virtu-
tem dederit solemnitati votorum Religionis nondum
existentis: Sed moderna Religiones tempore Christi
nondum existabant. Ergo.*

*5. Hoc potestas videtur Ecclesie collata Math.
16. illis verbis: *Quodcumque solvere super terram, erit
solutum & in celis.* Ergo.*

*Ad 1. dist. maj. Quod dirimat Matrimonium con-
trahendum, de quo infra, conc. maj. contractum,
subdit. Habet ut solemne solemnitate accidentaliter, neg.
maj. essentiali, subdit. Adjunctio tamen speciali privi-
legio Christi, conc. maj. eo secluso, neg. maj. Mi-
nor est vera de solemnitate tantum accidentaliter, expi-
cata supra de vota Tract. 10. Ex. 3. n. 47. in Not.*

Ad 2. dist. cons. Ergo non datur, ut in S. Scripturis expressum, conc. ut traditum, neg. cons.

Ad 3. neg. min. 1. quæ non probatur.

*Ad 4. neg. maj. Nam Christus est Author, &
Institutor status Religionis, ejusque Apostoli fuerunt
veri Religiosi, adeoque quidquid dedit votis sole-
nibus Religionis pro tunc, etiam dedit his, quæ sunt
pro nunc. Nam & antiquius fiebat status Religionis
sunt votis solemnibus. Unde est in Ecclesiis noviter
introductus status Religiosus per vota simplicia, ut ex
Pasequio ait Perez, qui est ex S. J. & pulchre probat,
quod licet vota simplicia Societas dirimant Matrimo-
nium contrahendum, non tamen contractum.*

*Ratio nem dat 1. Absurdum eset, ut quis libe-
retur à vinculo Matrimonii per transitum ad Reli-*

gio-

*gionem, à qua Superioris auctoritate propter frequen-
tes & ordinarias causas potest liber dimitti. Ergo dictus
effectus dissolutionis Matrimonii praesertim compre-
nit vota solemnibus. 3. Quod vota simplicia Societatis
verè ac propriè, non minùs ac vota solemnia,
constituant homines in statu perfectionis, nihil con-
vincit. Quia status perfectionis ut sic non dissolvit
Matrimonium; status enim Episcopi perfectior est,
& tamen non dissolvit illud: nullo enim iure id cau-
rum est. 3. Quod Pius V. *Bolla* 3. 1571. concedat
omnibus Religiosis Soc. Jesu, etiam Scholaribus, ut
omnes dispositiones, in aliorum Religiosorum favo-
rem factæ, etiam in eis locum habeant, pariter nihil
probat. Nam *Pius* V. non loquitur de conditionibus,
qua ænnuntiantur votis, sed de privilegiis & gratiis,
qua concessae sunt ipsi personis, & singulari Insti-
tuto Societatis non repugnant. 4. Quod vota sim-
plicia Societatis dirimant Matrimonium contrahen-
dum, non probat, quod etiam dissolvant contrac-
tum. Quia ab his, que non solum dissimilia sunt,
sed etiam separabili, non rectè fit illatio, & potest
intercedere ratio longè diversa, sicut in voto conti-
nentia Ordinis sacri videtur est, at illæ.*

*Ad 5. neg. ant. Quia ibi solum est promissa po-
testas clavium. Quod vide Tract. 13. Exam. 1. R.
3. ad q. 2. Et dato, quod Christus Apostolis dederit
potestatem in certis casibus, v. g. votu simplici, ju-
ramento, &c. dispensandi impropiè in jure naturali,
& Divino, non tamen in illis, que de hoc jure
sunt absolute & simpliciter; aliis enim Ecclesia
habetur facultatem mutandi formas Sacramentorum,
concedendi consecrationem unius Speciei sine alte-
ra, &c.*

*L. Quantum tempus conceditur neo-conjugibus, ut
Matrimonio contracto, sed nondum consummato, pos-
sint deliberare ingressa Religionis?*

*Dico: Jura concedunt bimestre, seu spatium
duorum mensium, quo neuter alteri debitum redde-
re tenetur. Unde licet in contractu fiat translatio domi-
nii, puta, habitualis (ut supra dictum est) super
corpus, tacite tamen inest, hec conditio: Nisi alter
velit ingredi Religionem. Quam dum profitetur, Ma-
trimonium dissolvitur.*

Quid si bimestre jam effluxerit?

*Dico: Neutri licet Religionem ingredi sine alterius
consensu, & ingrediendo vel proficiendo peccat.
Ratio: Quia terminus à Jure concessus est præter
lapsus.*

*Sed quid si de facto ingrediatur, & profitetur
post bimestre, dissolvatur Matrimonium?*

*Affirmo. Ratio: Quia Christus illam temporis res-
trictionem non fecit, sed illud privilegium Professio-
ni simpliciter, & absolute concessit.*

*Quid si sponsa, seu neo-Uxor ante elapsum bi-
mestre à Spouse suo fuerit vi oppressa, potestesse
ad educationem. Hec ibi.*

*Resp. 3. Nullum crimen, etiam hæreseos, vel
adulterii, Matrimonio superveniens, potest illud dis-
solvere quod vinculum, sed solum quod cohabitatio-
ne, & formam. Ita S. Th. cit. quest. 59. art. 6.*

Ratio S. D. In Sed Cont. Si hoc esset, omni die

*fierent divorcia, cum raro inventari Matrimonium,
in quo alter conjugum in peccatis non labatur. Et
in c. Quia alia vir libere posset dare libellum repu-
blici UXori adulterii, & ea dimissa aliam ducere, quod
falsum est. Et ad 3. ait: Quando mulier prestat mag-
næ occasiōne peccati vir suo, ut vir probabilita-
sibi de periculo timeat, tunc vir potest se subita-
re ab eis conversatione, ad ejus castigationem sub-
trahendo ei presentia sue solatium, ut subdit in fi-
ne Corp. Idem patet ex Marc. 10. & Luc. 16. ubi
clarer legitur: *Qui dimiserit Usorem, & aliam du-
cesi, mochatur.* Si mochatur: Ergo manet vinculum
conjugalē inter eos.*

*Oppono: Matth. 19. dicit Christus: *Quicumque
dimiserit Usorem, nisi ob fornicationem, & aliam
ducesi, mochatur.* Ergo ob alterius Conjugis adulteri-*

ratio potest solvi vinculum conjugale.

*Ad hoc Christi verba Resp. ea esse distinguenda
sic, ut in se continente duas sententias; quarum
prima est: *Quicumque dimiserit Usorem suum, ex-
cepta causa fornicationis, dimiserit, inquit, quod
ad uxorem, mochatur, id est, facit eam mochandi, seu
dat ei occasionem mochandi, & fit particeps pecca-
tus.**

*QUÆRO IV. Solvitur Matrimonium Infidelium, uno eorum ad fidem converso? Et quo Jure? Ex quid de Matrimonio conjugum hereticorum, ut
potest baptizatorum, si unus convertatur ad fidem Catholicam?*

*LI. Resp. 1. verbis S. Tb. bīc q. 59. art. 5. in c.
,, Quando alter conjugum ad fidem convertitur, al-
ter in infidelitate manente, distinguendum est: quia
,, si Infidelis vult cohabitare sine contumelia Creato-
r, tero, id est, sine hoc, quod ad Infidelitatem in-
ducatur, potest Fidelis liberè discedere, sed dis-
cede, non potest alteri nubere. Si autem Infidelis
non vult cohabitare sine contumelia Creatoris, in
verba blasphemis prouerpens, & nomen Christi
audire nolens, tunc si ad infidelitatem pertrahere ni-
tatur, tunc vir fidelis discendens potest alteri per Matri-
monium corporali. Hæc ibi. Quæ procedunt de
Matrimonio etiam consummato. Unde in c. finali 28.
q. 2. dicitur: *Quod contumelia Salvatoris sororat jus
Matrimonii non quidem ipso facto, sed tunc quan-
do fidelis, sive vir, sive mulier re ipsa contrahit aliud
Matrimonium. Dixi, quando fidelis; non enim solvi-
tur per hoc, quod infidelis nubat alteri; quia privile-
gium (de quo statim) est datum in favorem fidei.
Debet etiam fidelis prius infidelem monere, an veli-
re converti, vel pacifice cohabitare, & quomodo,
&c. De quo plura videantur in S. Thom. quest. citata,
art. 3. & 4.**

*Resp. 2. Dicta dissolutio fit Jure Divino, ex spe-
ciali privilegiu Christi, concesso in favorem Fidei
eo ferè modo, quo antea de privilegio Professio-
nis solemissum dictum est.*

*Hoc privilegium videtur colligi ex illo 1. Cor. 7.
Si infidelis descedit, discedit; non enim seruitus sub-
iectus est Frater, aut Soror in viuismodi.*

*Ratio concessionis hujus privilegi est: Quia bo-
num fidei est magis, quam bonum Matrimonii. Ergo
ubi per contumeliam Salvatoris Fidelis pertrahitur,
& ne conjugi fidelis astrinxatur ad perpetuam viam
celibet, & exinde Infideles deterreantur a conver-
sione; convenientes fuit dare hoc privilegium.*

Quid si bimestre jam effluxerit?
*Dico: Neutri licet Religionem ingredi sine alterius
consensu, & ingrediendo vel proficiendo peccat.
Ratio: Proles aut pervenit ad perfectam etatem, & tunc
potest liberè sequi Patrem fidelem, vel matrem infide-
lem; vel est in minori etate constituta, & tunc debet
dari fidelis, non obstante, quod indiges matris obsequio
ad educationem. Hec ibi.*

*Resp. 3. Nullum crimen, etiam hæreseos, vel
adulterii, Matrimonio superveniens, potest illud dis-
solvere quod vinculum, sed solum quod cohabitatio-
ne, & formam. Ita S. Th. cit. quest. 59. art. 6.*

Ratio S. D. In Sed Cont. Si hoc esset, omni die

*fierent divorcia, cum raro inventari Matrimonium,
in quo alter conjugum in peccatis non labatur. Et
in c. Quia alia vir libere posset dare libellum repu-
blici UXori adulterii, & ea dimissa aliam ducere, quod
falsum est. Et ad 3. ait: Quando mulier prestat mag-
næ occasiōne peccati vir suo, ut vir probabilita-
sibi de periculo timeat, tunc vir potest se subita-
re ab eis conversatione, ad ejus castigationem sub-
trahendo ei presentia sue solatium, ut subdit in fi-
ne Corp. Idem patet ex Marc. 10. & Luc. 16. ubi
clarer legitur: *Qui dimiserit Usorem, & aliam du-
cesi, mochatur.* Si mochatur: Ergo manet vinculum
conjugalē inter eos.*

*Oppono: Matth. 19. dicit Christus: *Quicumque
dimiserit Usorem, nisi ob fornicationem, & aliam
ducesi, mochatur.* Ergo ob alterius Conjugis adulteri-*

ratio potest solvi vinculum conjugale.

*Ad hoc Christi verba Resp. ea esse distinguenda
sic, ut in se continente duas sententias; quarum
prima est: *Quicumque dimiserit Usorem suum, ex-
cepta causa fornicationis, dimiserit, inquit, quod
ad uxorem, mochatur, id est, facit eam mochandi, seu
dat ei occasionem mochandi, & fit particeps pecca-
tus.**

Tract. XVI. Exam. IV.

ti alieni, scilicet adulterii. Secunda est: Et qui aliam duxerit, moechatur, id est, adulterium committit.

Resp. 4. In casu, quo unius conjugii hereticorum, v. g. Lutheranorum, &c. convertitur ad fidem Catholicam, per hoc inter eos non solvitur Matrimonium; dummodo hoc antea revera fuerit validum, seu nullo affectu impedimento dirimere, etiam quod sit tantum Juris Ecclesiastici.

Ratio: Quia Matrimonium Hæretici cum Catholica, nulla Lege sive naturali, sive Divina positiva dissolvitur.

Ex quo sequitur, quod si ex duobus conjugibus Acaholici baptizatis unus convertatur ad Fidem Catholicam Romanam, altero nolente converti, nec ei cohabite, immo de licentia Consistorii Acaholici alium ducent, non potest hoc vivente, is, qui veram Fidem suscepit (nisi Matrimonium ex alio capite inveniatur esse nullum) idem facere, non enim in materia Matrimonii verificatur illud: Prærogantem fidem, fides frangatur eidem. Videatur Gobat in Theol. ex primit. Tract. 10, casu 29, num 708, ubi refert anno 1662, per Concilium Aulicum Principis, & Episcopi Zwingianismus ad Orthodoxam Fidem conversus, repudiat Uxore duda in ea Secta, duxit aliam, nimirum Catholicam) fuisse laeva Sententiam capit. Vide etiam supra num. 11, & 12, ubi ostensum est, quod baptizati non possint contrahere Matrimonium in ratione contractus, nisi simul contrahant in ratione Sacramenti, adeoque etiam Matrimonia hereticorum sint vera Sacra menta. An Matrimonium Catholici cum hereticis sit illicitum, patebit de disparate cultus infra Ex. 5. n. 77. Videatur etiam Trid. Sess. 24. de Matrim. Can. 5, ubi sic legitur: Si quis disserit, propter heresim, aut molestam cohabitare non, & c. dissolet posse Matrimonii vinculum, anathema sit. Idem de adulterio sub anathemate decernit. Can. 7. Et de separatione quoad thorum, & cohabitacione Can. 8.

QUÆRÒ V. Solvitne vinculum Matrimonii per mortem naturalem unius Conjugii, ita ut, licet miraculose resusciteretur a mortuis, non amplius sit obligatus Uxor? Exemplum sit in Lazaro mortuo quadruano jam facte nec per Christum suscitato, respic tu Uxor superstitis.

LII. Resp. Ita solvi, ut nulla sit amplius obligatio conjugalis, sed suscitatius possit, si velit ducere aliam.

Ratio: Quia per mortem vinculum Matrimonii simpliciter solvitur, & extinguitur; obligatio autem semel simpliciter extinta non reviviscit, nisi accedit causa eam resuscitans, quæ in praesenti non novus consensus. Hic 1. Cor. 7. Apostolus ait: Mortuo viro, libertas ait à Lega Vixit Uxor.

Oppono 1. Hebr. 11. dicuntur, Accepterunt mulieres de resurrectione mortuorum suis.

2. Religiosus professus mortuus, & resuscitatus obligatur ad Professionem, & Vota sicut ante mortem. Ergo similiter.

Ad 1. Resp. Factum esse ex honestate, non ex necessitate, & debuisse intervenire novum consen sum, adeoque fuisse novum Matrimonium.

Ad 2. neg. coni. Disparitas est: Quia vinculum Matrimonii est ad homines, Professoris verò est ad DEUM, cum sit spiritus creati ad incrementum; quia ergo haec extrema sunt indissolubilia, id est, & Professionis vinculum est tale; & nemo illud tollere potest nisi solus DEUS.

Sed quid si Conjugum contrahentium intentio fe ratur in vinculum etiam post mortem iusta proposi tūm resuscitationis casum?

Dico, tunc reviviscere vinculum; quia in eo ca su non esset simpliciter, & absolute extinctum.

C A S U S.

Titus à Caja uxore, cum ejusdem licentia, ad suos parentes recessens, promiserat uxori se scriptu-

rum eidem saltē omni anno, & informantur de suo statu, quod, & multis vicibus fecit. Quia tamen à septimo annis nihil scripti Titus, unde, & Caja sollicitior iterato per honoratos, ac die dignos viros curavit scribi tum ad parentes Titii, tum ad paternā, & confinia ejusdem loca, & nihil rescire potuit, an vivus, vel mortuus esset, hinc illa post contracta cum Sempronio sponsalia, innixa firmæ credulitati de morte viri, petit cum sponso copulari matrimonii.

Quæritur primò: An Caja non habens majorem informationem de morte Titii, possit cum Sempronio in faciem Ecclesie Matrimonium inire?

Secundò: An ad hoc requiratur specialis licentia Ordinarii, vel legitimi sponsorum Parochi, sive tales possint eorumdem Matrimonio assistere?

Resp. Primò: Cajam habere sufficientiam certi ficationis de morte viri, ut possit transire ad vota secunda.

Probatur Primo: Ex Can. Quoniam 5. §. Porru, ut latè non constet, ubi Innocentius III. decidit: Si autem de carnali conjugio sit agendum, tandem alterater conjugum expedit ut, donec de ipsius obitu vero, milititer presumatur. Funda Gloss. v. Presumatur, & Gloss. v. Viris, c. In presentia 19. de Sponsal. Sed ob promissione viri se velle scribere Cajam, quādā vivere, & intermissa a septenni litteras, ut dictur in causa, ut impossibilitatem habendi majorem informationem de statu Titii, pro quo indagando toties frustra per honoratos, & fide dignos viros scriptum fuit ad ipsos parentes viri, & tamen nulla obtineri melior informatio potuit, ut liquet ex causa. Caja potest verosimiliter ex causa iam allegatis probabiliter judicare mortuum esse Titum; ergo cum exactior certitudo pleniorē probatio in hoc casu haberī non possit, sufficere debet valde probabilis præsumptio, que, & moralem dubitationem excludere solet. Unde DD. putant sufficere, quod volens intrare secundas nuptias opinetur probabilitate priorem conjugem obesse.

Secundò: Ex Gloss. in cit. can. In present. v. Viris, qui sui auctoritate consulti sufficere, si mulier mittat ad locum, vel ad confitā loca, ut inquirat si potest. Nec secundum casum Caja hoc sicuti certi præstutus, nec tamen plus certificari potuit de morte viri; igitur ex parte Cajae cum sit probabilis præsumptio de morte, poterit innixa firmæ certitudini sua cum Sempronio contrahere.

Nec obstat Can. 19. cit. in Praetent. ubi de mulieribus juvenibus post achitabim diligenter, & sollicitudinem de morte viri dicitur: Quod non sicut ad alias nuptias transire, donec certum nuntium recipiant de morte virorum. Sed in hoc casu nulus talis positivus nuntius reperitur. Ergo.

Non obstat, inquam; tum quia secundum doctrinam Sylvesteri textus ille intelligitur de Justice Ecclesiastico, qui non potest dare licentiam contrahendi, nisi habeat certum nuntium de morte conjugis; aliud autem est ex parte mulieris, idque idem, quia Tu Numen debet accipi neutraliter, ita ut significet certa notitia, non autem masculine pro vero nuntio. Caja autem habet probabilem informationem, & idem est notitia moratoria certa, quare vel hic Canon non obstat, vel solum rigide de Justice, & non contra hente resolvit.

Resp. Secundò: Quod Caja ob verosimilem præsumptionem, & probabilem credendi causam de morte viri, licet possit ad secunda vota transire. Nec opus esse, ut ab Ordinario peccata licentia contrahendi alias nuptias, sed Parochus absue tali licentia potest assistere Matrimonio. Tum quod bona fide procedat. Tum quod nemo se illi opponat. Denique, pro praxi consulti, quod, & Confessarius in foro interno debeat illi permittere, & Iudex in foro extero, si post celebratas nuptias causam intelligenter, nec mulierem posset punire, ne a secundo marito separare auderet. Ex Decreto Cap. Cum per bellicam

I.

De Matrimonio.

I. 34. quest. 1. Ratio est: Quia in moralibus, in quibus plerumque certiduto omnino haberi non potest, homini ad instituendas actiones suas sufficere debet probabilitas, licet non omnino certa opinio, seu præsumptio.

Si ulterius queratur: Quid consulendum, & agendum in contingencia facti, quo Caja innixa sua firmæ credulitati secundas nuptias cum Paulo, & quidem sine proclamationibus, seu bannis contraxisset, an mox separanda a Paulo?

Ad primum quæsitus Resp. Negativè, ob clarum textum in Can. Dominus 2. de Secund. nupt. ubi Lucius III. sic decidit: „Sané super Matrimonio, quæ quicunque, dam ex vobis (non dum habita obuenientia conjugi certitudine) contrixerunt, id vobis respondemus, ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare presumat, donec et constet, quod ab hac vita migraverit, veri conjux ejus. Si vero aliquis, vel aliquis id hanc tenet non servabit, & de morte conjugi adhuc sibi existimat dubitandum ei, quod sibi nupis est, & ditum non deneget postulanti, quod à se tamen nonoverit nullatenus exigendum.“ Ex quo textu inferitur, quod nuptias, dubia etiam fide, contraxisse, non sunt irritandæ. Et probatur Primo: Citatus Canon mandat dubitanti de morte Conjugis actum Matrimoniale, scilicet redditio debiti; ergo supponit esse validum, & non irritandum tale Matrimonium; quia ubi præcipit redditio debiti, & negatur exigentia, debet primum esse Matrimonium. Si enim Pontifex sentire vel tale Matrimonium esse nullum, vel irritandum, debuisse mandasse separationem utriusque, & non debiti redditio.

Deinde: Nam in cit. Can. & in cap. In Presentia 19. de Sponsal. definitor, non licere ad alias nuptias transire, donec constet de priorū dissoluzione. Ergo quando dubium est, an hoc Matrimonium sit validum, non est dissolendum.

Denique: Qui bona fide contraxerit, justam habet possessionem, igitur in dubio non est spoliandus; unde ait Navarros: Si non redatur debitum, & manus viri, est iniuriosa. Unde

Infirmit: Maliter, qui privata auctoritate, ut Caja fecit, nupis secundo viro, non esse ab eo separandam per Judicem Ecclesiasticum, nisi certò constiterit, quod prior maritus vivat. Addo: Quod si nescia certò mulier priorem maritum vivere, creditamen leviter, & sine justis argumentis, debet ad consilium sui Pastoris dubitationem hujusmodi depolare, libereque non modò reddere, sed etiam petere debitum. Idque conformiter ad Sanct. Inquisitione 44. de Sentent. Excom. Ex quibus delectur hoc Dilemma.

Vel Caja innixa sua firmæ credulitati ob iudicia, præsumptiones, & rationes aliatas, fuit probabilitas, & quasi mortaliter certa de morte prioris viri, vel adhuc dubitavit, & sic dubiè, adeoque temere processit ad secundas nuptias. Si primò, potuit, licet transire ad alia vota ob verosimilem præsumptionem, quæ de jure sufficit. Si secundum, id est, si adhuc dubitans de morte prioris viri, contraxit cum secundo, fateor debuisse ei inhiberi posterius Matrimonium; postquam tamen contraxi, non claro, & evidenter constat de vita primi mariti, non debet à secundo separari, sed cum illo matrimonialiter vivere, ut, limitavit Pontifex, quod scilicet Paulo, id est, secundò marito, debeat reddere debitum, sed non ab eodem exigere; & sic permanere in possessione, donec certò aliter, & evidenter constiterit. Unde Lucius Papa suam Decretalem sic finit: Quod si post hoc de prioris conjugis vita constiterit, relatis adulterinis complexibus, ad priorem conjugem revertatur. Ergo quandiu clare, & manifestè non constat, licet dubitetur, maneat cum Paulo, seu secundò marito, sed in pognum sue temeritatis careat potestare exigendi debitum; præsumt si mulier, scilicet Caja, esset per Paulum gravida; tum quod in necessitate positis sit subveniendum, ut, & fecit

Pontifex Joannes in cap. Ad limina 7. 20. q. 1. tum etiam, quia tolerabilis est contra statuta hominum dimittere copulatos, quam conjunctos legitime contra statuta Domini separare. Can. Licet ex quadam,

47. de Test. & attest. Ad secundum Quæritum. Resp. Quod omissione praceptorum à Concilio Trid. Sess. 24. cap. 1. de Matrim. denuntiationum, nullatenus obserat valori Matrimonii inter Cajam, & Titum contracti. Ratio est: Quia denuntiationes non sunt de essentia Matrimonii; igitur si in ea illis omissem, equidem validum erit. Antecedens non egat probatione, cum Doctores comiuniter ita sentiant.

E X A M E N V.

De Impedimentis Matrimonii in generali.

De quibus S. D. q. 50. per unic. Artic.

Q UÆRÒ I. Quotuplex est impedimentum Matrimonii in genere? Et quis habet potestatem ponendi illud? Vel dispensandi?

LIII. Resp. 1. ex S. Th. in praesenti art. unico, est duplex: Unum impeditur tantum, sic ut in eo contrahens morta tera quidem peccet, Matrimonium tamen sit validum. Alterum impeditur, & simul dirimens, seu valorem contractus annullans. Est autem hic sermo de impedimento Matrimonii praecedente, quia supervenientis non solvit, nisi in duabus causibus ante explicitatis de voto-solenni, & conversione alterius conjugis infidelis ad fidem.

Resp. 2. De fide est, in Ecclesia esse potestatem ponendi impedimenta Matrimonii, & impedimenti, & dispensatione. Ita patet in Trid. Sess. 24. de Matrim. Can. 3. & 4.

Ratio: Quia in Ecclesia est vera spiritualis Monarchia, & Principatus, habetque potestatem super subditos, quos impedimenta per Ecclesiam posita ligant, esti ab Ecclesia per apostolam deficiant.

Opponi potest illud Math. 19. Quod DEUS coniuncti bono non separat. Sed Naturæ suppositum, quod Deus conjugat eos qui conjunguntur cum impedimento statuto per Ecclesiam, quæ quidquid agit, per Dei auctoritatem agit.

Resp. 3. Princeps infidelis habet potestatem ex justa causa stauendū sub suis subditis infidelibus impedimenta Matrimonium dirimenter. Ita S. Thom. in 4. d. 39. q. unic. art. 1. ad 4.

Ratio: Matrimonium Infidelium non est Sacramentum, sed solum contractus civilis, & naturalis. Ergo quod potest est eadem ratio de illo, ac de alio contractu. Quæ Ratio probat, idem posse Principem fidelem respectu suorum subditorum infidelium.

Resp. 4. Princeps secularis fidelis, seu baptizatus, attenta natura rei, seu de se, & quantum est ex vi sua potestatis sibi sub suis subditis infidelibus impedimenta Matrimonium dirimenter. Ita S. Thom. in 4. d. 24. quest. unic. art. 1. ad 4. dicens: „Matrimonium, in quantum est in officio naturæ, statuitur legi naturæ; in quantum est in officio communis, statuitur, tur legi civilis.“ Et concludit S. D. „Et ideo ex qualibet dictarum Legum potest aliqua persona effici ad Matrimonium illegitimum.“ Idem docet 4. cont. Gent. cap. 78.

Ratio: Tam quia superinducta ratio Sacramenti à Matrimonio non tollit rationem contractus, cuius quoque naturam Christus non mutavit. Ergo ut talis perse, seu attenta natura rei manet potestati politice subjectus. Tam etiam, quia licet potestas politica dñe circa hoc Sacramenum nihil possit statuere, ne tamen indirectè, scilicet impediendo valorem contractus.